

การพัฒนากลไกการจัดการแรงงานเพื่อการขับเคลื่อนนโยบาย

ด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร

วชิรวัฒน์ อาริยะสิริโชติ*

สุนทรชัย ขอบยศ**

ศุภลักษณ์ ศรีดิรัตน์วรกุล***

(วันรับบทความ : 30 มีนาคม 2563/ วันแก้ไขบทความ : 5 พฤษภาคม 2563/ วันตอบรับบทความ : 19 พฤษภาคม 2563)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการประเภทกิจการในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษอันมาจากข้อเสนอของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องใน จ.มุกดาหาร 2. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำนวนแรงงานและทักษะฝีมือแรงงานที่จำเป็นต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ซึ่งสอดคล้องกับประเภทกิจการและความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่ 3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคด้านแรงงานที่เกี่ยวข้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร อันมาจากข้อมูลที่แท้จริงของพื้นที่ 4. การสังเคราะห์ตัวแบบ (Model) เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยการวิเคราะห์จากข้อมูล ที่แท้จริงของพื้นที่เป็นสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า ประเภทกิจการในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ที่พื้นที่ต้องการ 5 ประเภทกิจการสำคัญ คือ 1. กิจการด้านพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 2. กิจการด้านโลจิสติกส์ 3. กิจการด้านโรงงานภาคการเกษตร 4. กิจการด้านการท่องเที่ยว ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม 5. กิจการด้านการแพทย์ทางเลือก โดยมีความต้องการจำนวนแรงงานกว่า 16,000 คน โดยมีทักษะฝีมือแรงงานที่ต้องพัฒนา อาทิ สาขาอาชีพการช่าง สาขาอาชีพด้านการผลิตในภาคอุตสาหกรรม สาขาอาชีพภาคบริการ การท่องเที่ยว สาขาอาชีพด้านแพทย์พื้นบ้าน เป็นต้น โดยมีปัญหาอุปสรรคด้านแรงงาน ได้แก่ 1. ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความเข้าใจเรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษ 2. ด้านวิถีชีวิตประจำวัน 3. ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของแรงงานในท้องถิ่น 4. ด้านการปรับตัวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ และเกิดตัวแบบการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ซึ่งประกอบด้วย 3 ภาคส่วนสำคัญ คือ 1. สำนักงานแรงงาน จ.มุกดาหาร 2. หน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องระดับ จ.มุกดาหาร 3. หน่วยงานภาคีเครือข่าย ระดับพื้นที่ อ.เมือง อ.ดอนตาล อ.หว้านใหญ่ จ.มุกดาหาร เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนในลักษณะผนึกกำลังร่วมกัน ให้เกิด ศูนย์เฉพาะกิจออกแบบหลักสูตรและพัฒนาด้านทักษะฝีมือแรงงานเตรียมพร้อมการขยายตัวเศรษฐกิจชายแดน ตามความต้องการของพื้นที่ และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายพัฒนาด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ที่เชื่อมโยงกับเรื่องความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาองค์กรร่วมร่วมรังสรรค์ ในประเด็นด้านการพัฒนาทักษะแรงงาน คุณภาพชีวิตแรงงาน การยกระดับศักยภาพท้องถิ่นเพื่อพัฒนาแรงงาน รวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อสภาพชีวิตของแรงงาน

คำสำคัญ: กลไกการจัดการแรงงาน/ นโยบายด้านแรงงาน/ เขตเศรษฐกิจพิเศษ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

*** แรงงานจังหวัดมุกดาหาร

The Development of Labour Management Mechanism for Labour Policy Drive in Mukdahan Special Economic Zone

Wachirawat Ariyasirichot^{*}

Sunthonchai Chopyt^{**}

Supaluck Sarutiratworakul^{***}

(Received Date : March 30, 2020, Revised Date : May 5, 2020, Accepted Date : May 19, 2020)

Abstract

The objectives of this study are as follows: 1) to analyze the requirement of business type to develop the special economic zone in Mukdahan based on all the involving sectors' suggestions; 2) to investigate the required number of workers and essential skills to develop the special economic zone in Mukdahan which match the business type and true demand in the area; 3) to examine the labouring difficulties which involve the special economic zone in Mukdahan based on reliable information gathered from the studying area; and 4) to synthesize the model for driving the labour policy in the special economic zone in Mukdahan. Qualitative and operational research approaches and reliable information analysis were chosen as the methodology. The study finds that there are five required business types in the special economic zone in Mukdahan which are 1) infrastructure development; 2) logistics; 3) agricultural industry; 4) tourism, wisdom, and culture; and 5) alternative medicine. It needs more than 16,000 workers, and the skills that needs to be developed are technique, industry production, services, tourism, and local medicine. However, there are labouring problems such as 1) information perception and understanding about the special economic zone; 2) the way of life; 3) local labour economic security; 4) local administrative organization adaptation in the special economic zone. The labour policy operation in the special economic zone in Mukdahan is driven by 1) Mukdahan Labour Office, 2) all the involving provincial level sectors in Mukdahan; 3) networking sectors in Muang District, Dontan District, and Wanyai District in Mukdahan. This aims to establish a special center for designing a curriculum and developing the workers' skills in order to prepare for the border economic expansion based on the area requirement. The relating sectors should create the labour development policy in the special economic zone in Mukdahan which links with economic sustainability. The policy may also focus on the workers' skill development, life quality, and local capability enhancement in order to improve the labour skills and environment which affect the labour lives.

Keywords: Labour Management Mechanism/ Labour Policy/ Special Economic Zone

^{*} Assistant Professor, Public Administration, College of Politics and Governance Mahasarakham University

^{**} Assistant Professor, Public Administration, College of Politics and Governance Mahasarakham University

^{***} Director of Mukdahan Provincial Labor Office

บทนำ

สถานการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจเป็นประเด็นสำคัญอย่างยิ่งในการอยู่ร่วมกันและขับเคลื่อนความเป็นอยู่ของสังคมมนุษย์ ซึ่งในปัจจุบันนั้น มีสถานการณ์สำคัญคือการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีพื้นที่สำคัญในเชิงศักยภาพและมูลค่า คือ พื้นที่เศรษฐกิจชายแดนของประเทศไทย ซึ่งมีจังหวัดชายแดนสำคัญอยู่ทั่วทุกภูมิภาค โดยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น จังหวัดมุกดาหารเป็นจังหวัดชายแดนสำคัญหนึ่งของประเทศอยู่ในซึ่งมีอาณาเขตติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยเป็นแขวงสะหวันนะเขต ซึ่งเป็นแขวงใหญ่อันดับสองของ สปป. ลาว รองจากนครหลวงเวียงจันทน์ซึ่งมีประชากรมากกว่า 1 ล้านคน จังหวัดมุกดาหารกับ สปป. ลาว มีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน ระยะทาง 72 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานครเมืองหลวงของประเทศ 642 กิโลเมตร มีพื้นที่ 4,339.83 ตารางกิโลเมตร จังหวัดมุกดาหารมีความสำคัญในเชิงนโยบายและเศรษฐกิจอย่างยิ่งในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นจังหวัดที่เป็นพื้นที่สำคัญในโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub region: GMS) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการขยายตัวด้านอุตสาหกรรม การเกษตร การค้า การลงทุน และบริการ เพื่อให้เกิดการจ้างงานยกระดับการครองชีพ, การถ่ายทอดเทคโนโลยี และการศึกษาระหว่างกัน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งเสริมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยเพิ่มขีดความสามารถและโอกาสการแข่งขันในเวทีการค้าโลก ผ่านกลยุทธ์หลัก 3 ด้าน คือ สนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงระหว่างกัน (Connectivity) เพื่อให้เกิดการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) โดยการรวมกลุ่มกันในอนุภูมิภาค (Community) ซึ่งมีเส้นทางสำคัญที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับประเทศไทยและจังหวัดมุกดาหาร คือ แนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East West Economic Corridor: EWEC) เป็นการเชื่อมโยงพื้นที่ด้านตะวันออกจากเวียดนามผ่าน สปป.ลาว บนเส้นทาง R 9 ข้ามสะพานแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 เข้าสู่ไทย และไปสู่สหภาพพม่าหรืออาจเรียกได้ว่าเป็นเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างทะเลจีนใต้กับทะเลอันดามัน โดยมีระยะทางรวมประมาณ 1,450 กิโลเมตร จากข้อมูลสำคัญด้านการขยายตัวเศรษฐกิจชายแดน พบว่า จังหวัดมุกดาหาร เป็นประตูการค้าสำคัญของประเทศ ปี 2558 ที่ผ่านมา มูลค่าการค้าชายแดนของจังหวัดมีมูลค่ารวม 93,920 ล้านบาท (สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร ; 2559) แยกเป็นมูลค่าการส่งออก 34,916 ล้านบาท ส่วนใหญ่เป็นสินค้า ประเภทหน่วยประมวลผลข้อมูล ฮาร์ดดิส ส่วนประกอบอุปกรณ์กล้องและน้ำมันเชื้อเพลิง และแยกเป็นข้อมูลนำเข้า 45,825 ล้านบาท ส่วนใหญ่เป็นสินค้าประเภททองแดงบริสุทธิ์ที่ยังไม่ได้ทำสำเร็จรูป และมูลค่าสินค้าผ่านแดน 13,179 ล้านบาท (สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร, 2559) ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นมูลค่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจอันดับต้น ๆ ของประเทศ และที่สำคัญคือเป็นหนึ่งในพื้นที่ของการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่จะเกิดขึ้น

จากเหตุผลสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ทั้งในมิติศักยภาพเชิงพื้นที่และมิติศักยภาพเชิงเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ และมีการเกิดขึ้นของเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร (Mukdahan Special Economic Development Zone-SEZ) เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2557 ที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กนพ. ได้มีมติเห็นชอบขอบเขตพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจมุกดาหาร 11 ตำบล เนื้อที่ 361,524 ไร่ หรือ 578.5 ตารางกิโลเมตร ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองมุกดาหาร 5 ตำบล ได้แก่ ต. ศรีบุญเรือง ต.มุกดาหาร ต.บางทรายใหญ่ ต.คำอาฮวน ต.นาสีนวน อ.ดอนตาล 2 ตำบล ได้แก่ ต.ดอนตาล ต.โพธิ์ไทร อ.หว้านใหญ่ 4 ตำบล ได้แก่ ต.หว้านใหญ่ ต.ป่งขาม ต.บางทรายน้อย ต.ชะโนด โดยคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ประกาศให้จังหวัดมุกดาหารมีความเหมาะสมในการลงทุน มี 5 ประเภทกิจการสำคัญ ดังนี้ 1) อุตสาหกรรมเกษตร ประมง และกิจการที่เกี่ยวข้อง 2) อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ 3) กิจการโลจิสติกส์ 4) นิคมหรือเขตอุตสาหกรรม 5) กิจการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว (สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร, 2559)

หนึ่งมิติที่สำคัญในการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ คือ แรงงาน ซึ่งเป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญของการดำเนินการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยข้อมูลสำคัญ ด้านแรงงานนั้นพบว่า จังหวัดมุกดาหารมีประชากรทั้งสิ้นจำนวน 347,264 คน เป็นประชากรวัยทำงาน (อายุ 15 จำนวน 195,383 คน คิดเป็นร้อยละ 71.01 ของประชากรที่วัยทำงานและเป็นผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน จำนวน 79, 776 คน คิดเป็นร้อยละ 28.99 และในจำนวนผู้อยู่ในกำลังแรงงานทั้งหมดแบ่งออกเป็นผู้มีงานทำ จำนวน 192,705 คน คิดเป็นร้อยละ 70.03 ผู้ว่างงานจำนวน 1,340 คน คิดเป็นร้อยละ 0.69 และผู้รอฤดูกาล จำนวน 1,338 คน (สำนักงานแรงงานจังหวัดมุกดาหาร, 2559) จังหวัดมุกดาหารมีแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตทำงานรวมทั้งสิ้น 879 คน

ส่วนใหญ่เป็นแรงงานสัญชาติลาว ซึ่งลดลงจากไตรมาสที่แล้ว จำนวน 193 คน โดยประเภทอุตสาหกรรมที่มีผู้ทำงานสูงสุด 5 ลำดับแรก คือ เกษตรกรรม และการประมง ร้อยละ 53.53 ของผู้มีงานทำงานรองลงมาเป็นการขายส่งขายปลีก ร้อยละ 15.31 การก่อสร้าง ร้อยละ 7.15 การผลิต ร้อยละ 5.37 และการบริหารราชการและการป้องกันประเทศ ร้อยละ 5.32 และเมื่อเปรียบเทียบกับไตรมาสที่ 4 ปี 2558 ที่ผ่านมาจะพบว่าผู้ทำงานในสาขาเกษตรกรรม และการประมง สาขาการก่อสร้าง มีสัดส่วนลดลง ขณะที่สาขาการขายส่งขายปลีก การบริหารราชการและการป้องกันประเทศ และการผลิต มีสัดส่วนเพิ่มขึ้น และมีเศรษฐกิจด้านอุปทาน (การผลิต) ภาพรวมในไตรมาสที่ 2/2559 มีสัญญาณขยายตัวเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อนและขยายตัวจากไตรมาสที่ 1/2559 สะท้อนจากดัชนีภาคเกษตรกรรมขยายตัวร้อยละ 123.97 พิจารณาจาก ปริมาณผลผลิตอ้อยโรงงาน ปริมาณยางพาราแผ่นดิบ ปริมาณผลผลิตมันสำปะหลัง และจำนวนอาชญาบัตรโคเนื้อ ซึ่งขยายตัวร้อยละ 181.65 ร้อยละ 124.75 ร้อยละ 52.43 และร้อยละ 59.49 ตามลำดับ ดัชนีผลผลิตภาคอุตสาหกรรมขยายตัวร้อยละ 10.12 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน สะท้อนจากจำนวนทุนจดทะเบียนอุตสาหกรรม ปริมาณการใช้ไฟฟ้าภาคอุตสาหกรรม และจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ร้อยละ

12.56 ร้อยละ 9.25 และร้อยละ 4.79 ตามลำดับ โดยเป็นโรงงานประเภทบดย่อยพลาสติก (รีไซเคิล) การอบข้าวเปลือก และคอนกรีตผสมเสร็จ(สำนักงานแรงงานจังหวัดมุกดาหาร, 2559) สะท้อนให้เห็นถึงการขยายตัวของอุตสาหกรรมที่รองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดได้เป็นอย่างดี จากตัวเลขที่กล่าวมานั้น ได้สะท้อนนัยยะสำคัญของการขยายตัวภาคเศรษฐกิจของมุกดาหารโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งปัจจุบันนั้นการดำเนินงานของเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารนั้นอยู่ในขั้นประกาศหาผู้ที่จะมาดำเนินการ ตามแผนของพื้นที่โดยมีแผนสำคัญในการเริ่มดำเนินการ คือแผนแม่บทเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร ระยะ 5 ปี พ.ศ.2559-2563 ซึ่งเป็นแผนสำคัญของส่วนราชการจังหวัดมุกดาหาร โดยมีประเด็นสำคัญที่สะท้อนปัญหาด้านแรงงานดังนี้ ประเด็นที่ 1) กิจกรรมที่ได้รับการส่งเสริมในเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร ยังไม่ครอบคลุมถึงบริบทพื้นที่ หรืออัตลักษณ์ (Identity) ของจังหวัดมุกดาหาร คือ ภาคการค้า และการบริการ ทำให้ผู้ประกอบการท้องถิ่นยังริรอที่จะลงทุน (สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร, 2559, น.25) และจากการวิเคราะห์ข้อเสนอโครงการแบบย่อ (Project idea) ใน แผนแม่บทเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร ระยะ 5 ปี พ.ศ. 2559-2563 ด้านแรงงาน (น.42) มีข้อเสนอที่สำคัญคือ ประเด็นที่ 2) การขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารควรมีการดำเนินงาน ดังนี้ คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับการลงทุน ทั้งประเภทการผลิต การบริการ และการสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร, 2559, น.42) ซึ่งสอดคล้องกับการลงไปพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับหน่วยงานสำคัญที่เกี่ยวข้องกับแรงงานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร คือ สำนักงานแรงงานจังหวัดมุกดาหาร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาลเมืองมุกดาหารและเทศบาลตำบลคำอาฮวน มีประเด็นสำคัญที่สะท้อนจากการพัฒนาโจทย์ที่เป็นข้อมูลความต้องการของพื้นที่ ได้แก่

1) ความยังไม่ชัดเจนและเป็นปัญหาที่ต้องมีการทำข้อมูลคือเรื่องประเภทกิจการของท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนความต้องการและความเป็นไปได้ที่แตกต่างเมื่อดูจากเอกสารของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ซึ่งยังต้องการการทำข้อมูลวิจัยเพื่อเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่เพื่อหนุนเสริม

2) ทักษะฝีมือรูปแบบไหนบ้างที่จะต้องใช้กับเขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งต้องสอดคล้องกับประเภทกิจการในพื้นที่

3) ปัญหาอุปสรรคที่ภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสะท้อนเรื่องข้อก้ำกัลเมื่อมีเขตเศรษฐกิจพิเศษ เช่น จะจัดการอย่างไรกับจำนวนคน และแรงงานที่เพิ่มมากขึ้นเมื่อมีปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น สิ่งแวดล้อม ขยะ อาชญากรรม ความเสี่ยงรูปแบบต่างๆที่จะตามมายังเป็นประเด็นสำคัญในพื้นที่ที่ต้องการมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ

จากข้อมูลที่นักวิจัยได้ทำการวิเคราะห์จากแผนแม่บทเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร ระยะ 5 ปี พ.ศ.2559-2563 ของจังหวัดมุกดาหารและการลงพื้นที่เพื่อพัฒนาโจทย์ไว้เพื่อสะท้อนปัญหาความต้องการในพื้นที่นั้น จึงได้พบ 3 ประเด็นสำคัญ ที่พื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารนั้นเห็นร่วมกันว่าเป็นปัญหา คือ 1) ประเภทกิจการที่แท้จริงที่สอดคล้องกับความต้องการ

เชิงพื้นที่นั้นควรเป็นอย่างไร 2) ทักษะฝีมือแรงงานรูปแบบใดบ้างที่จะต้องใช้กับเขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งต้องสอดคล้องกับประเภทกิจการที่พื้นที่ต้องการ 3) ปัญหาอุปสรรคด้านแรงงานที่หลายฝ่ายมีข้อกังวล อาทิ ความเสี่ยงรูปแบบต่าง ๆ ที่จะตามมานั้นจะเป็นอย่างไร และจะมีแนวทางป้องกันร่วมกันได้อย่างไร? ยังเป็นคำถามสำคัญที่ต้องการข้อมูลที่เป็นระบบเพื่อประกอบการนำไปใช้ทั้งเชิงนโยบายและปฏิบัติ ในทุกระดับของ จ.มุกดาหาร

จากเหตุผลสำคัญที่กล่าวมา ได้สะท้อนเรื่องข้อมูลเชิงพื้นที่อันเกี่ยวข้องกับประเด็นแรงงานในพื้นที่ที่เห็นว่าเป็นเรื่องที่ยังจำเป็นต้องมีการจัดทำวิจัยอย่างเป็นระบบ งานวิจัยดังกล่าวมีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องทำในลักษณะวิจัยขั้นพื้นฐาน (Basic Research) อันเป็นข้อมูลการวิจัยที่ใช้เป็นข้อเสนอสำคัญและเป็นการวิจัยที่ไม่เข้าซ้อนการทำงานของภาครัฐใน จ.มุกดาหาร ที่ได้ดำเนินการอยู่แล้ว เนื่องจากการดำเนินงานของภาครัฐนั้น มีข้อจำกัดที่ต้องดำเนินงานเป็นกิจกรรมตามปีงบประมาณ และต้องการข้อมูลวิจัยในลักษณะดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ โครงการวิจัยดังกล่าวจึงมีหน้าที่และความจำเป็นในการทำข้อมูลเชิงวิชาการเพื่อสะท้อนข้อมูลความต้องการที่แท้จริงจากพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ คือ อ.เมือง อ.ดอนตาล อ.หว้านใหญ่ จ.มุกดาหาร อันเป็นการฟังเสียงของภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ด้วยแนวคิดเชิงพื้นที่ (Area - based approach) อันเป็นอีกชุดข้อมูลในระดับพื้นที่ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการร่วมประกอบกับข้อมูลจากส่วนกลาง อาทิ สำนักงานคณะกรรมการการลงทุน สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี (BOI) เพื่อใช้ในการเป็นฐานข้อมูลสำคัญด้านแรงงาน เพื่อการวางแผนที่สำคัญ อาทิ แผนการทำงานของภาครัฐส่วนกลางภาครัฐระดับจังหวัด รวมทั้งแผนการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน เพื่อให้การดำเนินไปของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนั้นเป็นประโยชน์กับทุกฝ่าย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะดำเนินโครงการวิจัย การวิเคราะห์ความต้องการด้านแรงงานเชิงพื้นที่เพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร โดยเป็นการวิจัยในลักษณะสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (Action Research) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในความต้องการด้านแรงงาน 4 ประเด็นสำคัญคือ

- 1) ประเภทกิจการในเขตเศรษฐกิจพิเศษที่สอดคล้องกับความต้องการของทุกภาคส่วนในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร
- 2) วิเคราะห์จำนวนแรงงานและทักษะฝีมือแรงงานที่จำเป็นต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหารซึ่งสอดคล้องกับประเภทกิจการและความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่
- 3) วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคด้านแรงงานที่เกี่ยวข้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร
- 4) การสังเคราะห์ตัวแบบ (Model) เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร

อันมาจากความต้องการที่แท้จริงของทุกภาคส่วนในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหารคือ อ.เมือง อ.ดอนตาล อ.หว้านใหญ่ จ.มุกดาหาร เพื่อเป็นประโยชน์ในการ ขยับ

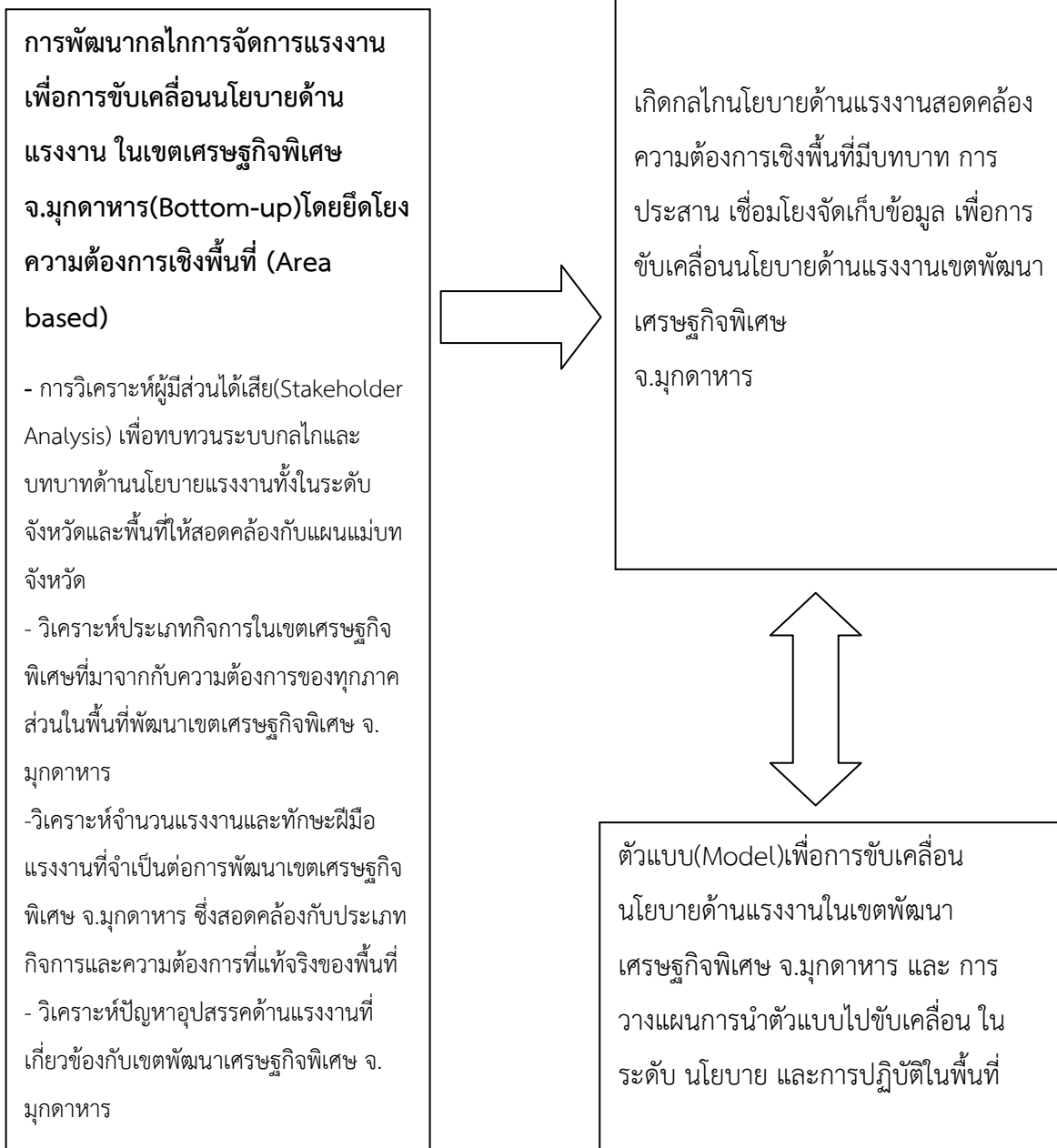
ขับเคลื่อน ออกแบบนโยบายและปฏิบัติในอนาคตโดยมาจากเสียงสะท้อนจากฐานล่าง (Bottom-up policy oriented) เพื่อหลุดพ้นกับดักการออกแบบนโยบายที่ใช้รูปแบบเดียวและลงปฏิบัติเชิงพื้นที่กับทุกหนแห่ง (One size fit all) หากแต่เป็นประโยชน์ในการเป็นชุดข้อมูลในการตัดสินใจ รวมถึงมีการสังเคราะห์ตัวแบบ (Model) การขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในบริบทเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อประโยชน์ในการออกแบบนโยบายและวิธีปฏิบัติให้ยึดโยงกับความต้องการเชิงพื้นที่ (Area based) ทั้งตัวภาครัฐ ตัวแรงงาน ผู้ประกอบการและส่วนที่เกี่ยวข้อง อันเป็นประโยชน์กับภาครัฐ ส่วนกลาง ภาครัฐระดับจังหวัด แผนการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน เพื่อให้การดำเนินไปของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนั้นเป็นประโยชน์กับทุกฝ่ายอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการประเภทกิจการในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษอันมาจากข้อเสนอของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องใน จ.มุกดาหาร
2. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำนวนแรงงานและทักษะฝีมือแรงงานที่จำเป็นต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ซึ่งสอดคล้องกับประเภทกิจการและความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคด้านแรงงานที่เกี่ยวข้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร อันมาจากข้อมูลที่แท้จริงของพื้นที่
4. การสังเคราะห์ตัวแบบ (Model) เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

โครงการวิจัย การพัฒนากลไกการจัดการแรงงานเพื่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหารดำเนินการวิจัย โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยการวิเคราะห์จากข้อมูลที่แท้จริงของพื้นที่เป็นสำคัญ (Bottom-up policy oriented) เพื่อมาประมวลสังเคราะห์อันมาจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนโดยการพัฒนากลไกการจัดการแรงงานเพื่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงาน ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร

พื้นที่วิจัย

โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) คือ พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ประกอบด้วย อ.เมือง อ.ดอนตาล อ.หว้านใหญ่ ในการเป็นพื้นที่วิจัย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

คัดเลือกโดย ใช้การคัดเลือกผู้มีความเกี่ยวข้องและมีประสบการณ์ตรงด้านแรงงาน (Key informants) ดังนี้

- เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องด้านแรงงาน จำนวน 6 คน
- ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน
- ผู้ประกอบการภาคธุรกิจ จำนวน 3 คน
 - ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จำนวน 3 คน
 - ผู้แทนภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จำนวน 6 คน
 - ตัวแรงงานทั้งในประเทศและแรงงานข้ามชาติ จำนวน 12 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data collection)

การลงพื้นที่เพื่อวิเคราะห์จากการจัดเวทีระดมสมอง (Brainstorming) ให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มเป้าหมายวิจัย และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth - Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องโดยตรง (Key Informant) รวมทั้งมีการใช้วิธีการ (Delphi) ให้ผู้เชี่ยวชาญในประเด็นที่เกี่ยวข้องได้ตอบ เพื่อเพิ่มเติมความถูกต้องและหนักแน่นของประเด็น

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis)

1) การจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

2) การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) โดยการนำข้อมูลจากการระดมสมอง (Brainstorming) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth - Interview) เพื่อมาสังเคราะห์เป็นข้อมูลที่เหมาะสมเป็นเหตุเป็นผล

การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนา(Narrative Analysis) ที่เหมาะสมในแต่ละประเด็นจากการวิจัย

ผลการวิจัย

1.ประเภทกิจการ จำนวนแรงงาน และทักษะฝีมือแรงงานที่ควรส่งเสริม

ประเภทกิจการที่ควรส่งเสริม จำนวนแรงงาน และทักษะฝีมือแรงงานที่ควรส่งเสริม จากการวิจัยพบว่า ประเภทกิจการที่ควรส่งเสริมเพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหารจากเสียงสะท้อนของคนในพื้นที่ ซึ่งในเรื่องจำนวนนั้น ต้องเป็นการใช้การประมาณการ เหตุผลของการต้องใช้การประมาณการ เนื่องจาก การที่เราไม่สามารถมองความต้องการแรงงานเป็นแบบแท่งได้ เพราะมีความเคลื่อนไหว ไม่คงที่ต่ออัตราความต้องการแรงงาน ในแต่ละปี นั่นเอง รวมทั้งปัจจัย ภายนอก ด้านเทคโนโลยีการผลิตที่มีบทบาทแทนคน สังคมที่จะพัฒนาเรื่องเครื่องจักรมากขึ้น เป็นต้น จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ตัวเลขจำนวนดังกล่าวนี้จึงต้องเป็นการประมาณการซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้ในอนาคตตามบริบทสถานการณ์ในพื้นที่ (ผู้เชี่ยวชาญด้านแรงงาน; สำนักงานแรงงานจังหวัดมุกดาหาร) มีดังต่อไปนี้ คือ

1.1) ประเภทกิจการด้านการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน

จากการวิจัย พบว่า เรื่องโครงสร้างพื้นฐาน ถนน ระบบราง สะพาน ที่จะเชื่อมโยงการค้าการลงทุน กับ ประเทศ ลาว เพื่อเชื่อมการอยู่ร่วมกัน ของคนสองฝั่งแม่น้ำโขงนั้น เป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นสิ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเป็นอันดับแรก เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาของเขตเศรษฐกิจพิเศษ และการจ้างงาน ซึ่งจากการคำนวณ โดยใช้กระบวนการระดมสมอง (Brainstorming) ร่วมกันนำโดย สำนักงานแรงงานจังหวัดหอกการค้า หน่วยงานภาครัฐ ฝ่ายความมั่นคง ผู้นำชุมชน อาสาสมัครแรงงานอำเภอ ตัวแทนแรงงาน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งมีการใช้วิธีการ (Delphi) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญภาคการลงทุนในพื้นที่ช่วยทำการยืนยัน โดยการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ร่วมกัน คือ ต้องมีการสร้างถนน เชื่อมโยงเข้าไปในเขตเศรษฐกิจพิเศษในแต่ละ อำเภอ การเชื่อมโยงระบบราง ในภูมิภาค อีสาน อาทิ อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น เนื่องจากมีแนวโน้มที่จะเชื่อมโยงกับภาคตะวันออก/ พื้นที่ จ.หนองคาย เชื่อมโยงกับเวียงจันทน์ ประเทศลาว โดยจากการวิเคราะห์พบว่าแรงงานในภาคโครงสร้างพื้นฐานในขนาดพื้นที่

3 อำเภอ จ.มุกดาหารนั้นต้องใช้แรงงานที่เกี่ยวข้องประมาณการ 5,000 (ห้าพันคน) และ ทักษะฝีมือแรงงานที่จำเป็น คือ ช่างก่อสร้าง คนขับรถบรรทุกที่ชำนาญ วิศวกร นักบัญชี

1.2) ประเภทกิจการด้านการขนส่ง(โลจิสติกส์)

จากการวิจัยพบว่า กิจการด้านการขนส่ง (โลจิสติกส์) นั้น สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ จ.มุกดาหารที่เป็นเมืองชายแดน และเป็นพื้นที่ขนถ่าย พักสินค้า ดังนั้น จึงเป็นกิจการที่ควรส่งเสริมอย่างจริงจัง หากจะให้เกิดการพัฒนาไปของเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งมีจุดพักและขนถ่ายสินค้าหลากหลายประเภท อาทิ สินค้าเกษตร โรงงานอ้อยน้ำตาล ยางพารา ซึ่งจำนวนแรงงานในภาคโลจิสติกส์ นั้นมุ่งเน้นไปในการเชื่อมโยงกับ โรงงานภาคเกษตรที่ จำเป็น ซึ่งจากการวิเคราะห์ โดยใช้กระบวนการระดมสมอง (Brainstorming) ร่วมกันนำโดย สำนักงานแรงงานจังหวัดหออการค้า หน่วยงานภาครัฐ ฝ่ายความมั่นคง ผู้นำชุมชน อาสาสมัครแรงงานอำเภอ ตัวแทนแรงงาน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งมีการใช้วิธีการ (Delphi) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญภาคการลงทุนในพื้นที่ช่วยทำการยืนยันพบว่า ยังต้องมีการสร้างอาชีพที่เชี่ยวชาญ ภาคการขนส่ง ได้แก่ คนขับรถบรรทุก ผู้จัดการระบบโลจิสติกส์ วิศวกร ช่างซ่อมรถยนต์ รวมแล้วประมาณ 2,000 อัตรา ให้สอดคล้องกับจำนวนโรงงานประมาณ 15 โรงงานในพื้นที่ ที่จะเกี่ยวข้องกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ

1.3) ประเภทกิจการด้านโรงงานภาคเกษตร

จากการวิจัยพบว่า กิจการด้านโรงงานภาคเกษตร เป็นหนึ่งในรูปแบบประเภทอุตสาหกรรมที่ควรส่งเสริมอย่างยิ่ง ใน จ.มุกดาหาร เพราะ ศักยภาพ การที่เป็นเมืองที่มีการเพาะปลูก ด้านการเกษตร อาทิ อ้อย ยางพารา และ ควรพัฒนาส่งเสริม เพื่อให้เกิดอาชีพเหล่านี้กับคนในท้องถิ่น ขยายให้มากขึ้น เพราะในปัจจุบัน มีการไปนำวัตถุดิบ จากจังหวัดใกล้เคียงมาทำการผลิตแปรรูป ที่ มุกดาหาร ซึ่งฐานอาชีพสำคัญ ที่เกี่ยวข้องคือพัฒนาคุณภาพ ด้านการเกษตร ให้เป็น เกษตรกรที่ทันสมัยผลิตสินค้าป้อนโรงงาน อาทิ พืชเศรษฐกิจหลักในพื้นที่ อาทิ อ้อย ปอ มันสำปะหลัง ที่เข้าใจทั้งวิธีการผลิต การค้าการลงทุน การพัฒนาตนเอง ให้เชื่อมโยงการเป็นผู้ประกอบการขนาดย่อม จากการวิจัยโดยใช้กระบวนการระดมสมอง (Brainstorming) ร่วมกันนำโดย สำนักงานแรงงานจังหวัดหออการค้า หน่วยงานภาครัฐ ฝ่ายความมั่นคง ผู้นำชุมชน อาสาสมัครแรงงานอำเภอ ตัวแทนแรงงาน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งมีการใช้วิธีการ (Delphi) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญภาคการลงทุนในพื้นที่ช่วยทำการยืนยันพบว่าข้อมูลพบว่า ใน จ. มุกดาหาร 3 อำเภอเขตเศรษฐกิจพิเศษ นั้น ต้องมีการสร้าง เกษตรกรที่ผลิตสินค้าป้อนโรงงาน คนขับรถบรรทุกส่งสินค้า พนักงานฝ่ายผลิต ประมาณการ 5,000 คน

1.4) ประเภทกิจการด้านการท่องเที่ยวพื้นที่ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม

จากการวิจัย พบว่า ศักยภาพของ จ.มุกดาหารคือการเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดน ที่เป็นที่รู้จักของภาคอีสาน และระดับประเทศ อาทิ ตลาดอินโดจีน ภูมิโนรมย์ แก่งกะเบา อนุสรณ์สถานบ้านท่านหนูฮัก พูมสะหวัน เป็นต้น ซึ่งล้วนมีความครบถ้วนในด้านศักยภาพ การท่องเที่ยว ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ และ พื้นที่วัฒนธรรมชายแดนสองฝั่งโขง ซึ่งสามารถเชื่อมโยงได้ทั้งระดับภูมิภาคอีสานและประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง จากการวิจัยโดยใช้กระบวนการระดมสมอง (Brainstorming) ร่วมกันนำโดย สำนักงานแรงงานจังหวัดหอกการค้า หน่วยงานภาครัฐ ฝ่ายความมั่นคง ผู้นำชุมชน อาสาสมัครแรงงานอำเภอ ตัวแทนแรงงาน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งมีการใช้วิธีการ (Delphi) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญภาคการลงทุนในพื้นที่ช่วยทำการยืนยันพบว่าข้อมูลพบว่ายังต้องมีสาขาอาชีพที่ต้องทำการส่งเสริมพัฒนา คือ ภาคบริการ พนักงานเสิร์ฟ พนักงานต้อนรับโรงแรม ไกด์นำเที่ยว พ่อค้าออนไลน์ ผู้ประกอบการร้านค้า ช่างทอผ้า บาร์เทนเดอร์กาแฟ เครื่องดื่ม เซฟทำอาหาร ซึ่งมีจำนวน ที่ควรขยายตัวประมาณการ 3,000 คน

1.5) ประเภทกิจการด้านการแพทย์ทางเลือก

จากการวิจัย พบว่าศักยภาพของ จ.มุกดาหาร ที่เป็นที่รู้จักของคนในภาคอีสาน และระดับประเทศ คือ การรักษา โดยการแพทย์ทางเลือก ของมูลนิธิ แพทย์วิถีธรรม นำโดย นายใจเพชร กล้าจน (หมอเขียว) ซึ่งเป็นอีกหนึ่งประเภทกิจการ ที่ควรมีการส่งเสริม เพราะจะเชื่อมโยงกับคนในท้องถิ่นที่มีโอกาสสร้างอาชีพ สร้างรายได้ และเป็นรองรับ การบำบัดโรคภัยไข้เจ็บที่จะตามมา เมื่อเกิดการพัฒนาด้านพื้นที่ ที่จำนวนคนเข้ามามากขึ้น ย่อมมีอาการเจ็บป่วยมากขึ้น จากการวิจัยโดยใช้กระบวนการระดมสมอง (Brainstorming) ร่วมกันนำโดย สำนักงานแรงงานจังหวัดหอกการค้า หน่วยงานภาครัฐ ฝ่ายความมั่นคง ผู้นำชุมชน อาสาสมัครแรงงานอำเภอ ตัวแทนแรงงาน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งมีการใช้วิธีการ (Delphi) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญภาคการลงทุนในพื้นที่ช่วยทำการยืนยันพบว่าข้อมูลพบว่ายังต้องมีสาขาอาชีพที่ต้องทำการส่งเสริมข้อมูลพบว่า ควรมีการเตรียมการส่งเสริมอาชีพ หมอนวดพื้นบ้าน เกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพร หมอภูมิปัญญาพื้นบ้าน เพื่อรองรับการขยายตัวดังกล่าว อีก ประมาณกว่า 1,000 อัตรา

2.ปัญหาอุปสรรคข้อกัณวลด้านแรงงานที่เกี่ยวข้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร
สรุปได้ ดังต่อไปนี้

2.1) ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความเข้าใจเรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษ

จากการ วิจัย พบว่า เสียงสะท้อนสำคัญจากพื้นที่ ในความกังวลและสะท้อนปัญหาอุปสรรคด้านแรงงานที่เกิดขึ้นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร นั้น มี อุปสรรคสำคัญในการขับเคลื่อน

ด้านแรงงาน คือ กระบวนการการรับรู้ข่าวสารและความเข้าใจเรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ซึ่งในปัจจุบันพบว่า เป็นเรื่องของข้อมูล ระดับหน่วยงานรัฐ ในระดับส่วนกลางและจังหวัด ที่เป็นส่วนที่รวมศูนย์ ซึ่งประชาชนได้สะท้อนเรื่องการรับรู้ ความเข้าใจข้อมูล ข่าวสารนั้นรู้เพียงแต่ว่าจะมีการมาดำเนินการด้านเขตเศรษฐกิจพิเศษ แต่ในรายละเอียด อาทิ นโยบายด้านแรงงาน เข้าใจว่ายังอยู่ในขั้นการเตรียมพร้อมเป็นต้น ซึ่งแรงงานเห็นว่า เป็นอุปสรรค ที่ควรมีการจัด การพูดคุยทำความเข้าใจในระดับ ชุมชน หรือ ต้องมีกระบวนการที่ให้ทุกคนได้เข้าถึงการเสนอหรือรับทราบข้อมูลมากกว่านี้

2.2) ด้านวิถีชีวิตประจำวัน

จากการวิจัย พบว่า มีข้อกังวล เกี่ยวกับวิถีชีวิตประจำวัน ของประชาชน ที่ต้องปรับเปลี่ยน ทั้งมีมติความเป็นอยู่ สภาพเศรษฐกิจ สังคม ที่ได้สะท้อนจากข้อมูลพื้นที่ ที่กังวล เรื่องความเป็นอยู่หากเป็นเมืองที่เน้นอุตสาหกรรมนั้น ย่อมเกิดการขยายตัวของผู้คนมาจะมากกระทบชีวิตประจำวัน การอยู่ร่วมกันของคนที่หลากหลาย ความกังวลเรื่องอาชญากรรม รูปแบบอาชีพ ที่อาจต้องปรับเปลี่ยน การวิตกกังวล กลัวโดนแย่งงาน แย่งอาชีพ รวมไปถึง ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม มลพิษในชีวิตประจำวัน

2.3) ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของแรงงานในท้องถิ่น

จากการวิจัย พบว่า เสี่ยงสะท้อนจากพื้นที่ ที่สะท้อนถึงข้อกังวลอุปสรรค คือ วิถีชีวิตประจำวัน ที่ต้องปรับเปลี่ยนไป หากมีการเกิดขึ้นของโรงงานขนาดใหญ่ ระบบชีวิตที่เป็นเมือง เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ จะมีการต้องนำเข้าแรงงานข้ามแดน ที่มีผลกระทบกับแรงงาน ท้องถิ่น และแรงงานนั้น อาจจะต้องเป็นแรงงานที่มีทักษะ สูง จึงมีความกังวลอย่างยิ่งในการที่จะต้องมีการออกแบบการพัฒนาทักษะแรงงานเฉพาะให้เท่าทัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบ ประเภทกิจการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ นั้น เป็นอุตสาหกรรม ประเภทใช้เทคโนโลยีอุตสาหกรรม ที่ใช้ทักษะเฉพาะความชำนาญขั้นสูง อาทิ โรงงานอุตสาหกรรมการเกษตร โกดังสินค้าโลจิสติกส์ โรงงานชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งสะท้อนถึงภาวะที่จะต้องมีการนำเข้าแรงงานนอกพื้นที่ไม่ว่าจะเป็น จาก ประเทศเพื่อนบ้าน หรือ ในประเทศที่มีทักษะแรงงานสูงกว่า

2.4) ด้านการปรับตัวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ

จากการวิจัยพบ ว่า ข้อกังวล อีกประเด็นที่น่าสนใจ คือ เรื่องการปรับตัวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่ได้เสนอมุมมองที่น่าสนใจ ว่า จากการคาดการณ์นั้น แน่นนอน ว่าเมื่อเขตเศรษฐกิจพิเศษ เกิดขึ้นนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมได้รับผลกระทบ เนื่องจากมีจำนวนคนเพิ่มขึ้นในเขตพื้นที่ ย่อมนำปัญหา ที่เพิ่มขึ้นตามจำนวนคนไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรม ชยะ สภาพชีวิต ความแออัดของเมือง การจราจร ที่ มีข้อกังวลว่า ภาระเหล่านี้ใครจะรับผิดชอบ ซึ่งจะเชื่อมโยงไปถึงระบบ

การจัดสรรงบประมาณ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการจัดระบบการทำงานการออกแบบบริการ
สาธารณะ

3.ตัวแบบ (Model) เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร ที่สอดคล้องกับฉากทัศน์ (Scenario)เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร

จากการวิจัย พบว่า ฉากทัศน์ (Scenario)ของเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ. มุกดาหาร นั้น กล่าวได้ว่า
ในระยะ 10 ปี (พ.ศ.2560- พ.ศ.2570) นั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน 5 ปี ข้างต้นมีความเป็นไปได้มากที่สุด
จากการ ระดมสมอง (Brainstorming) ร่วมกันโดยภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีการใช้วิธีการ (Delphi)
เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูล และเป็นข้อสรุปร่วมกันของภาคีเครือข่ายในการวิจัย ทั้งภาคแรงงาน
สำนักงานแรงงานจังหวัด ตัวอาสาสมัครแรงงาน ประชาชนในพื้นที่ ภาครัฐ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายความมั่นคง
ภาคเอกชน หอการค้า ผู้ประกอบการ พบว่า ความเป็นไปได้มากที่สุดของเขตเศรษฐกิจพิเศษ
จ.มุกดาหาร ในระยะเวลาดังกล่าวนั้น ที่เกี่ยวข้องกับมิติด้านแรงงาน คือ การจะยังไม่มีนักลงทุนมาลงทุน
หรือมีก็จำนวนน้อยและยังไม่ครอบคลุมตามแผนหรือประเภทกิจการมุ่งหวังจากรัฐบาล เนื่องจากเหตุผลที่
กล่าวมาข้างต้น คือ การยังไม่เห็นภาพการพัฒนาไปของเขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่มาจากข้อมูลและประชาชน
ในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมอย่างจริงจัง การวางแผนการพัฒนาที่มุ่งเน้นไปที่นักลงทุนและตลาดเคลื่อนในการ
วางเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน การออกแบบการพัฒนาเมือง จากเหตุผลดังกล่าวแน่นอนว่าเมื่อยังไม่ชัดเจน
เรื่องการพัฒนาเชื่อมโยงทั้งระบบ และขาด ภาคการลงทุน ทำให้ระบบการสร้างอาชีพ การขับเคลื่อนด้าน
แรงงานเป็นไปได้ในเชิงการรอผลจากการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นและรอนโยบายจากส่วนกลาง (เชิงรับ)

จากวัตถุประสงค์การวิจัย ด้านตัวแบบ (Model) เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขต
พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร จึงควรดำเนินไปโดย เชื่อมโยงจากการมองฉากทัศน์ (Scenario) คือ

1) การร่วมกันออกแบบกำหนดอนาคตความเป็นไปของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ 2) มิติด้าน
แรงงานประเภทกิจการ จำนวนแรงงาน ทักษะอาชีพที่ควรส่งเสริม 3)การสร้างการมีส่วนร่วมในการเข้าถึง
การออกแบบการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของประชาชนอย่างครบทุกมิติทั้งเศรษฐกิจและสังคม

ด้านบทบาทของกลไกจากตัวแสดงสำคัญ ดังต่อไปนี้ กล่าวคือ

1.คณะกรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ(กนพ). 2.หน่วยงานระดับจังหวัดส่วนกลาง คือ
สำนักงานแรงงานจังหวัดและหน่วยงานในสังกัด 3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับด้านแรงงานระดับจังหวัด
อาทิ หอการค้า ฝ่ายความมั่นคง กรมธนารักษ์ สาธารณสุขจังหวัด 4.หน่วยงานในระดับพื้นที่ 3 อำเภอ

เขตเศรษฐกิจพิเศษ คือ อ.เมือง อ.ดอนตาล อ.ห้วยใหญ่ 5. ศูนย์เฉพาะกิจออกแบบหลักสูตรและพัฒนา
ด้านทักษะฝีมือแรงงานเตรียมพร้อมการขยายตัวเศรษฐกิจ

บทบาทและกระบวนการขับเคลื่อนกลไกนโยบายด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ดังต่อไปนี้

บทบาทและกระบวนการ คือ หน่วยงานระดับจังหวัดส่วนกลาง คือ สำนักงานแรงงานจังหวัด
และหน่วยงานในสังกัด ควรเป็นหน่วยงานสำคัญเจ้าภาพหลัก ในการ สร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในพื้นที่ในมิติเรื่องความเข้าใจในเขตเศรษฐกิจพิเศษด้านแรงงาน โดยผ่านกลไกอาสาสมัคร
แรงงานและเชื่อมโยงกับประชาชนในระดับพื้นที่โดยการจัดเวทีระดับตำบลในการเสนอข้อมูล
ความต้องการด้านแรงงาน ทักษะฝีมือที่ต้องการให้แรงงานพัฒนา รวมทั้งประเด็นการพัฒนาประเภทกิจการที่
คนในท้องถิ่นต้องการ และ ประเด็นสำคัญ อย่างยิ่ง คือ การสร้างงานที่มีคุณค่า (Decent work) ที่ประชาชนใน
พื้นที่ได้สะท้อน ถึงความสำคัญที่อยากให้เกิดขึ้นมากกว่าการส่งเสริมเพียงทักษะตาม กระแสการส่งเสริม
แรงงาน ควรเป็นสิ่งที่ถูกหยิบยกมารวมกันขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานเตรียมพร้อมการ
ขับเคลื่อนไปของเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมทั้งการร่วมกับภาคีเครือข่ายภาควิชาการในการผลิตองค์ความรู้
และสร้างสรรค์การพัฒนาด้านแรงงาน อาทิ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
 เป็นต้น

ประเด็นที่สอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับด้านแรงงานระดับจังหวัด อาทิ หอการค้า ฝ่ายความ
มั่นคง กรมธนารักษ์ สาธารณสุขจังหวัด ควรเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในรูปแบบ หุ้นส่วนการพัฒนา
(Partner) และเพื่อนร่วมทางเชิงวิพากษ์ กล่าวคือ การเป็นหน่วยงานที่ร่วมหนุนเสริมและคอยให้ข้อมูล
ข่าวสาร และเข้าร่วมการวิพากษ์ การขับเคลื่อนการพัฒนาด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ เนื่องจาก
หน่วยงานเหล่านี้มีความเข้มแข็งด้าน

ข้อมูลข่าวสาร วิธีปฏิบัติ ที่สอดคล้องกับระบบราชการ และมีรูปแบบการทำงานที่สามารถนำ
ข้อมูลมาร่วมหนุนเสริม กับ สำนักงานแรงงานจังหวัดได้ ในเรื่องการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ประเด็นที่สาม หน่วยงานระดับพื้นที่อำเภอ อาทิ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) โรงเรียนประจำอำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานพัฒนา
ชุมชนอำเภอ โรงพยาบาลอำเภอ ควรมีบทบาทเป็นกลไกพื้นที่ เป็นผู้สนับสนุนข้อมูลข่าวสาร (Support)
รวมถึงเป็นหน่วยงานหนุนเสริมข้อมูลร่วมกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับด้านแรงงานระดับจังหวัด เพื่อทำ
การร่วมขับเคลื่อนข้อมูลและเป็นฐานข้อมูลสำคัญระดับพื้นที่อำเภอให้กับ เจ้าภาพหลัก คือสำนักงาน

แรงงานจังหวัด โดยบทบาทนั้น เป็นการให้ข้อมูลเชิงรุก และ ให้ข้อเสนอให้กับหน่วยงานเจ้าภาพในแต่ละวาระประเด็นการขับเคลื่อนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ประเด็นที่สี่ คณะกรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ควรกระจายอำนาจการตัดสินใจมาให้หน่วยงานระดับจังหวัด โดยเฉพาะในเรื่องแรงงาน โดยเน้นเป็นผู้รับฟังข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ร่วมกับการกำหนดมาตรการ มากกว่า การเน้นกำหนดมาตรการมาสู่พื้นที่ (Top-Down) เพียงอย่างเดียว

ประเด็นที่ห้า ควรมีศูนย์ข้อมูลเฉพาะด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ตั้งอยู่ในอำเภอและมีเจ้าหน้าที่ที่ทำงานเรื่องดังกล่าวโดยอาจเริ่มจาก อาสาสมัครแรงงานระดับตำบล เป็นต้น ที่เน้นเป็นผู้ทำงานด้านข้อมูลข่าวสาร สร้างพื้นที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูล และสะท้อนปัญหาในพื้นที่ และเชื่อมโยงไปถึงที่สำนักงานแรงงานจังหวัดในการนำข้อมูลด้านแรงงานในพื้นที่ ไปออกแบบการขับเคลื่อนเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ต่อไป

ประเด็นที่หก ควรมี ศูนย์เฉพาะกิจออกแบบหลักสูตรและพัฒนาด้านทักษะฝีมือแรงงานเตรียมพร้อมการขยายตัวเศรษฐกิจ โดยเป็นศูนย์เพื่อการออกแบบหลักสูตรการพัฒนาแรงงานเฉพาะพื้นที่ จ. มุกดาหารเนื่องจากเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยให้สำนักงานแรงงานจังหวัดร่วมกับภาคีอาชีวศึกษาในพื้นที่ (อาชีวะ กศน. โรงเรียนในพื้นที่) และ ภาควิชาการมหาวิทยาลัย (กลไกด้านพัฒนาฝีมือแรงงาน) ร่วมกันขับเคลื่อนออกแบบหลักสูตรพัฒนาฝีมือแรงงานที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ต่อไป

อภิปรายผล

จากการวิจัย สามารถอภิปรายผลรายประเด็นได้ ดังนี้

ประเด็นแรก ความต้องการประเภทกิจการ จำนวนแรงงาน ทักษะฝีมือแรงงานที่จำเป็นนั้น เมื่อดำเนินการวิเคราะห์ ฉากทัศน์ (Scenario) ที่เป็นไปได้ของเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร โดยการวิเคราะห์ ระดมสมอง (Brainstorming) ร่วมกันโดยผู้วิจัยและภาคีเครือข่ายด้านแรงงานในพื้นที่ที่สำคัญ ได้แก่ สำนักงานแรงงานจังหวัดห่อการค้า หน่วยงานภาครัฐ ฝ่ายความมั่นคง ผู้นำชุมชน อาสาสมัครแรงงานอำเภอ ตัวแทนแรงงาน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ประเภทกิจการที่เป็นไปได้และควรพัฒนาส่งเสริม ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ใน 3 อำเภอ คือ อ.เมือง อ.ดอนตาล อ.หว้านใหญ่ มี 5 ประเภทกิจการ นำร่อง ที่สำคัญ ที่พื้นที่เห็นว่าควรเป็นประเภทกิจการนำร่อง คือ 1.ประเภทกิจการด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2.ประเภทกิจการด้านโลจิสติกส์ 3.ประเภทกิจการโรงงานภาคเกษตร 4.ประเภทกิจการการท่องเที่ยวภูมิปัญญาและวัฒนธรรม 5.ประเภทกิจการการแพทย์ทางเลือก ซึ่งจากการวิจัยจะเห็นได้ว่า ประเภทกิจการจากการวิจัยครั้งนี้ มีความสอดคล้องเป็นไปในทิศทางกับข้อเสนอของ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ที่ได้เสนอ 5 ประเภทกิจการ ได้แก่ 1. อุตสาหกรรมการเกษตร ประมง และกิจการที่เกี่ยวข้อง 2. อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ 3. กิจการโลจิสติกส์ 4. นิคมหรือเขตอุตสาหกรรม 5. กิจการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว (เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ มุกดาหาร : สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร 2559) หากแต่ มีข้อสังเกตที่น่าสนใจจากการวิจัยคือ ประเภทกิจการที่พื้นที่ได้สะท้อนและให้ความเห็นร่วมกันนั้น ในเชิงรายละเอียดของประเภทกิจการนั้น พบว่า มีความแตกต่างในรายละเอียด ซึ่งมาจากการที่ได้ร่วมกันวิเคราะห์ ฉากทัศน์ (Scenario) ความเป็นไปได้ในอนาคตของพื้นที่ ที่มองภาพแบบเป็นระบบขั้นตอน คือเรื่องของประเภทกิจการที่ควรส่งเสริมในลำดับต้น คือ การต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน กล่าวคือ การดำเนินไปของเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น จะเห็นได้ว่า เงื่อนไขสำคัญของเขตเศรษฐกิจพิเศษทั่วโลก คือต้องมีการพัฒนาเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน อาทิ ถนน การขนส่งมวลชน ระบบเมือง และทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนตามบริบทที่เหมาะสมของพื้นที่แต่ละแห่งซึ่ง ไม่สามารถใช้สูตรสำเร็จหรือรูปแบบนโยบายแบบเดียวกับทุกพื้นที่ (One Size Fit all) ได้ ซึ่ง จ.มุกดาหาร นั้นต้องมีการมาทบทวนเรื่อง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วน ภาครัฐ ภาคประชาสังคมได้เข้ามาร่วมกันออกแบบการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของจังหวัดต่อไป และจะเห็นได้ว่า มีประเภทกิจการเฉพาะที่สะท้อนทุนทางสังคมของพื้นที่ (Social Capital) อาทิ การแพทย์ทางเลือก ที่ได้สะท้อนถึง เงื่อนไขสำคัญ ของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ นั้น จึงต้องฟังเสียงจากฐานล่าง (Bottom – Up) ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในอนาคต เพราะข้อมูลจากพื้นที่นั้น จะทำให้เราได้เห็น ในเชิง คุณค่า มากกว่า เชิงมูลค่า จากการประมาณการโดยใช้สูตรคำนวณ หรือข้อมูลทางเทคนิคต่างๆ จากนักเทคนิค จากส่วนกลาง (ศูนย์ราชการ) โดยกล่าวได้ว่า เชิงคุณค่าในที่นี้ ได้สะท้อนถึงศักยภาพ อาทิ ทุนมนุษย์ ความรู้ความสามารถของคนในพื้นที่ จ.มุกดาหาร ที่จะเห็นข้อมูลความ

เป็นจริงเพื่อการพัฒนาได้ถูกที่ ถูกทาง ตรงตามเป้าหมายและความต้องการจากพื้นที่ กล่าวได้ว่า ในอนาคตนั้น การวิเคราะห์ถึงทิศทางการพัฒนาหรือวางแผนความเป็นไปของเขตเศรษฐกิจพิเศษ ควรให้ความสำคัญ ของข้อมูลในเชิงคุณค่าโดยเน้นวิเคราะห์ในมิติ ทุนจากพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นทุนทางสังคม (Social Capital) ทุนมนุษย์ (Human Capital) ศักยภาพของพื้นที่ ซึ่งเป็นข้อมูลที่แท้จริงผูกโยงกับ วิถีชีวิตสถานการณ์ความเป็นจริงในพื้นที่เป็นสำคัญเพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์ สังเคราะห์ ออกแบบการพัฒนาที่เป็นไปได้และได้ประโยชน์กับพื้นที่อย่างแท้จริง

ประเด็นที่สอง จากการวิจัยพบว่า มีช่องว่างที่สำคัญในเรื่องการขับเคลื่อนนโยบายด้าน แรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ที่พบ คือ 1) ช่องว่างด้านการรับรู้ ที่สะท้อนได้จาก ผลการวิจัย ที่ประชาชนในพื้นที่ยังต้องการการเติมเต็มเรื่องความเข้าใจ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับด้าน แรงงาน ในเขตเศรษฐกิจพิเศษเพิ่มมากขึ้น ให้ตามทันสถานการณ์การรับรู้จากรัฐบาลหรือผู้กำหนด นโยบาย 2) ช่องว่างด้านความรู้ กล่าวคือ หากจะพูดถึงเรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ในภาพรวมของ ข้อมูลและมิติที่เกี่ยวข้องกับแรงงานนั้น ล้วนเป็นข้อมูลเชิงเทคนิค ที่ประชาชนทั่วไปในท้องถิ่นเข้าถึง ได้ยาก ทำความเข้าใจได้ยาก เป็นข้อมูล ของนักเทคนิค แขนงต่างๆ อาทิ เรื่องผังเมือง เรื่องแผนการ พัฒนาพื้นที่อุตสาหกรรม การสรุปย่อ ข้อมูล การแปลงสารเพื่อให้สื่อสารได้เข้าถึงประชาชนทั่วไปจึง มีความสำคัญในแง่ การดึงการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนเข้ามาร่วมออกแบบทิศทางความเป็นไป ของเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ในอนาคต 3) ช่องว่างด้านนโยบาย กล่าวได้ว่าเป็นอีกหนึ่ง ช่องว่างที่สำคัญที่ต้องได้รับการเติมเต็ม เนื่องจาก รูปแบบนโยบายของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร นั้นเป็นรูปแบบ บนลงล่าง (Top Down) จากคณะกรรมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ซึ่งลักษณะของการดำเนินนโยบายแบบดังกล่าว ต้องอาศัยการกำกับ ออกแบบทิศทาง โดยรวมศูนย์การตัดสินใจที่ส่วนกลางเป็นหลัก ซึ่งพบว่า มีภาวะของการที่ฐานพื้นที่ที่มีความสนใจ เคลื่อนงานที่เกี่ยวข้องแต่ ต้องรื้อรื้อ คำสั่งหรือมาตรการจากส่วนกลาง จึงทำให้ในการดำเนินการที่เป็น ประโยชน์เชิงพื้นที่นั้น ไม่ทันท่วงที หรือเสียโอกาส อาทิ เรื่องการสนใจในการพัฒนาออกแบบเขต เศรษฐกิจพิเศษ โดยภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของจังหวัดมุกดาหาร ที่มีข้อมูลด้านการค้าการลงทุน และข้อมูลศักยภาพพื้นที่ ที่พร้อมในการ ขยับ ขับเคลื่อนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่เป็น ประโยชน์ในพื้นที่ ดังนั้นประเด็นสำคัญ คือการปรับรูปแบบการดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเขต เศรษฐกิจพิเศษและแรงงาน โดย กระจายอำนาจการตัดสินใจที่พื้นที่มีศักยภาพสามารถออกแบบเอง ได้ อาทิ ด้านแรงงาน ประเพณีกิจการที่ต้องการ ทักษะฝีมือแรงงานที่ต้องการ มิติด้านแรงงานที่ควร ส่งเสริมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและพื้นที่ จ.มุกดาหาร เป็นต้น โดยให้พื้นที่ได้มีโอกาส สะท้อนข้อมูล (Bottom up) โดยมีการส่งเสริมให้เปิดพื้นที่รับฟังความคิดเห็น รวมถึงจัดสรรงบประมาณเพื่อ สนับสนุนการสร้างการมีส่วนร่วมในพื้นที่ มิติการพัฒนาด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ประเด็นที่สาม จากการวิจัย พบว่า กลไกการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจ พิเศษ จ.มุกดาหาร นั้น มีตัวแสดงสำคัญสามภาคส่วนใหญ่ คือ สำนักงานแรงงานจังหวัดมุกดาหาร

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องด้านแรงงาน หน่วยงานพื้นที่อำเภอ ซึ่งปัจจุบัน ได้ดำเนินการในลักษณะเตรียมความพร้อมด้านแรงงานในบริบทการเป็นเมืองชายแดน ซึ่งจากการวิจัยได้มีการสะท้อนว่าทางกระทรวงแรงงาน ดำเนินการพัฒนาทักษะแรงงานให้เป็นแรงงานทักษะสูง เพื่อรองรับการเติบโตของธุรกิจที่ใช้เทคโนโลยีในภาคอุตสาหกรรมที่จะเข้ามาลงทุนในพื้นที่ และเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน มีความสอดคล้องกับ 13 กลุ่มกิจการที่ส่งเสริมการลงทุน อาทิ การแปรรูปสินค้าเกษตร อาหาร ธุรกิจ ในภาคบริการ เช่น โลจิสติกส์และการท่องเที่ยว หลักสูตรการฝึกจะเน้นการฝึกสำหรับพื้นฐานด้านความรู้และทักษะเบื้องต้น ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมใหม่ที่จะเข้ามาลงทุนได้ รวมถึงการฝึกทักษะด้านภาษาต่างประเทศ และความปลอดภัยในการทำงาน จากการวิจัย มีข้อสังเกตสำคัญ คือ ความต้องการเชิงพื้นที่นั้น สนใจในการขับเคลื่อนกลไกนโยบายด้านแรงงานที่มีทิศทางเคลื่อนที่ รุดหน้าเพิ่มเติม (Beyond) ในประเด็นที่สนใจการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานโดยให้เป็นหลักสูตรเฉพาะที่สอดคล้องกับ 5 ประเภทกิจการ นำร่อง 1.ประเภทกิจการด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2.ประเภทกิจการด้านโลจิสติกส์ 3.ประเภทกิจการโรงงานภาคเกษตร 4.ประเภทกิจการการท่องเที่ยว ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม 5.ประเภทกิจการการแพทย์ทางเลือก โดยมีการสร้างหลักสูตรเฉพาะโดยการร่วมกันของภาคีเครือข่าย คือ สำนักงานแรงงาน พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด สถานศึกษาอาชีวศึกษา และเครือข่ายมหาวิทยาลัย เพื่อร่วมกันดำเนินการเป็น “ศูนย์เฉพาะกิจ ออกแบบหลักสูตรและพัฒนาด้านทักษะฝีมือแรงงานเตรียมพร้อมการขยายตัวเศรษฐกิจชายแดน” ที่มุ่งเน้น การเตรียมพร้อมด้านแรงงานที่ไม่ได้มอง ว่าเขตเศรษฐกิจพิเศษ จะเกิดขึ้นหรือไม่ แต่สนใจในการวางแผนและดำเนินการด้านแรงงานเพื่อการเตรียมพร้อมปรับตัวของเขตเศรษฐกิจชายแดนซึ่งที่ผ่านมา ตัวเลขการขยายตัวของเขตเศรษฐกิจชายแดน จ.มุกดาหารนั้น มีมูลค่ากว่าแสนล้านบาท สะท้อนถึงเรื่องการเตรียมการเรื่องการปรับตัวให้เท่าทันการขยายตัวและกระแสการพัฒนาของเขตเศรษฐกิจชายแดน รวมถึงสิ่งที่พื้นที่ได้สะท้อนร่วมกันเรื่องแรงงาน อาชีพ นั้นไม่ใช่อาชีพที่ทำไปเพียงใช้ชีวิตในแต่ละวันแต่ควรมีความก้าวหน้า ยกระดับคุณภาพชีวิต กล่าวได้ว่า การสร้างงานที่มีคุณค่า (Decent work) เป็นอีกโจทย์สำคัญที่พื้นที่มุ่งจะขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมาย ไปไกลกว่า การที่จะให้มีเพียงการมีงานทำเพียงเท่านั้น

ประเด็นที่สี่ จากการวิจัยพบว่า การขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร นั้น ไม่สามารถมองเพียงมิติความต้องการ ทักษะ จำนวนแรงงาน ในประเภทกิจการที่มุ่งหวังในเขตเศรษฐกิจพิเศษ แล้วนำมาয়กระดับขับเคลื่อนกลไกและพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ตามความมุ่งหวัง ฉากทัศน์ (Scenario) ในเรื่องดังกล่าวได้เพียงมิติเดียว ซึ่งจากการวิจัย ทำให้เห็นแง่มุมสำคัญ จากการสัมภาษณ์ที่สะท้อน มิติที่สำคัญไม่แพ้การมุ่งแต่ประเด็นความต้องการประเภท กิจการและจำนวนแรงงาน คือ มุมมอง เรื่องความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ (Economic Sustainable) ที่การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหารนั้นไม่สามารถมองได้เพียงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) แบบดั้งเดิม อาทิเรื่องมูลค่าทางเศรษฐกิจ

หรือ ภาวะการว่างงาน แล้วจะเป็นเงื่อนไขชีวิตความสำเร็จแบบเบ็ดเสร็จตายตัว หากแต่มีเรื่องที่เกี่ยวข้องเป็นจุดรากฐานสำคัญในการวิเคราะห์ มองไปข้างหน้าในพื้นที่ ได้สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ ไปในทิศทางร่วมกัน คือ โจทย์ความท้าทายไม่ได้มีแต่เพียง จะต้องใช้แรงงานเท่าไร ทักษะแบบใด กิจกรรมแบบใด หากแต่เป็นเรื่องของการมีเขตเศรษฐกิจพิเศษแล้วนั้น แรงงานในท้องถิ่น จะได้รับการพัฒนาทักษะแรงงานและคุณภาพชีวิต มากน้อยเพียงใด และจะต้องพัฒนา ไปในทิศทางของ การสร้างระบบการจัดสรรที่เป็นธรรม (Distributive justice) ทั้งเรื่อง รายได้ คุณภาพชีวิตที่ดีในการทำงาน ที่ต้องได้รับการจัดสรรอย่างเป็นระบบ ทั้งบทบาทของภาคส่วนต่างๆ ในท้องถิ่น ทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวได้มีบทบาทร่วมพัฒนา รวมถึงเรื่องที่ถูกโยงเกี่ยวข้อง อาทิ ภูมิสังคมที่ พื้นที่ใด ควรที่จะสร้างโรงงาน หรือ พัฒนาแบบใดจึงจะสอดคล้องกับสภาพชีวิต รวมทั้งการจัดสรร ที่ดินที่จะต้องใช้ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการขยายฐานอุตสาหกรรมและเพิ่มจำนวนแรงงานตามความมุ่งหวังอนาคตร่วมกันที่จะจัดสรรอย่างไร ให้เกิดความเป็นธรรมและไม่เป็นการพรากสิทธิของประชาชนในพื้นที่ อีกทั้งเรื่องสิ่งแวดล้อม ที่ต้องได้รับการดูแล ใส่ใจ ควบคู่กับการพัฒนาอุตสาหกรรมของเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งผลจากการวิจัยครั้งนี้ซึ่งได้อภิปรายมาแล้วนั้น สอดคล้องกับงานศึกษาของ Farole and Akinci (2011) เรื่อง *Special Economic Zones Progress, Emerging Challenges, and Future directions* ที่ได้เสนอกรอบคิดสำคัญ ห้าประการในการพิจารณาความสำเร็จหรือล้มเหลวของเขตเศรษฐกิจพิเศษ ได้แก่ 1) การสร้างแรงดึงดูดในการลงทุน 2) การสร้างงาน 3) การสร้างผลประโยชน์อันเป็นพลวัต โดยเฉพาะการกระจายความรู้และเทคโนโลยีสู่ท้องถิ่น 4) การสร้างหลักประกันด้านความยั่งยืนและการปฏิรูปเศรษฐกิจ 5) การรักษาสิ่งแวดล้อม โดยกล่าวได้ว่า 5 ประการสำคัญที่กล่าวมานั้น ถือเป็น การวัดความสำเร็จเชิงพลวัต (Dynamic measure of success) ที่ไปไกลจากการวัดแค่เพียงมุมมองมูลค่าทางเศรษฐกิจ หากแต่ ไปไกล ด้วยการมองความพลวัต ที่สอดคล้องกัน ของทั้งเรื่อง เศรษฐกิจ แรงงาน สิ่งแวดล้อม บทบาทของท้องถิ่น ซึ่งสะท้อน จากการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งการพัฒนาของเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหารนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนากลไกการจัดการแรงงาน ในอนาคตนั้น ต้องวิเคราะห์ความเชื่อมโยง และความเป็นพลวัตของมิติ 5 ประการดังกล่าวอย่างเป็นองค์รวม เพื่อให้การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ประสบความสำเร็จเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่อย่างแท้จริง

ประเด็นที่ห้า จากการวิจัยพบว่า ประเด็นสำคัญที่ถูกลำเอียงและพูดถึงอย่างมากจากการวิจัยครั้งนี้ คือ บทบาทของตัวแสดงในระดับพื้นที่ ในการขับเคลื่อนกลไกการจัดการแรงงานเพื่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร กล่าวได้ว่า ตัวแสดงอันเป็นภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งพบจากการวิจัยครั้งนี้มีดังต่อไปนี้ 1) ภาคแรงงาน (ตัวแรงงานในพื้นที่) 2) ภาครัฐ (หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านแรงงานเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร) 3) ภาคเอกชน (หอการค้า/ผู้ประกอบการ) 4) ภาคประชาสังคม 5) ภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้สะท้อนข้อมูลน่าสนใจ จากวิจัย นั้น ทำให้เห็น ถึง ความพยายาม และสนใจในการพัฒนาด้านแรงงานในเขต

เศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร หากแต่ระดับความเข้มข้นและการแสดงบทบาท นั้น มีข้อจำกัดของแต่ละภาคส่วนอันผลมาจากปัจจัยสำคัญ อาทิ ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับต่างระดับกัน บทบาทหน้าที่ หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การเข้าถึงข้อมูลและการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันตามวาระ ซึ่งจากการวิจัยนั้น พบข้อมูลสำคัญจากพื้นที่ ที่ได้สะท้อนร่วมกันคือ งานที่เกิดจากความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานโดยไม่ได้เน้นเพียงความสัมพันธ์เชิงทางการนั้น จะทำให้งานประสบความสำเร็จโดยมาจากความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่ อาทิ การพัฒนาฝีมือแรงงานในพื้นที่ในการยกระดับความรู้ ความเชี่ยวชาญทักษะแรงงาน ที่ ใช้กลไก ความไม่เป็นทางการ ความไว้วางใจ เชื่อใจ ร่วมกัน ของสำนักงานแรงงานจังหวัดมุกดาหาร ที่ได้ร่วมกับ อาสาสมัครแรงงาน ร่วมกับภาครัฐ และประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งภาคประชาสังคม เช่นเครือข่ายประชาสังคม จ.มุกดาหาร ในการชักชวนร่วมคิด ร่วมทำ ซึ่งสะท้อนถึงการร่วมกันในรูปแบบ การบริหารจัดการแบบ ผนึกกำลัง (Collaborative Governance) ซึ่งจะเห็นได้จากมีตัวแสดงที่เป็นภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับวิถีคิดวิธีการทำงานด้านแรงงาน ร่วมกัน ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ โดย Donahue (2004) จากบทความ *On Collaborative Governance* ที่ได้เสนอการบริหารจัดการโดยการผนึกกำลังร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนพัฒนาไปด้วยกัน และที่สำคัญคือการขับเคลื่อนกลไกที่น่าสนใจส่งเสริมระดับในการพัฒนาด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหารต่อไปในอนาคตนั้น คือการใช้โมเดลการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ที่ได้ค้นพบจากงานวิจัยครั้งนี้ร่วมกับการส่งเสริม มุ่งเน้นการบริหารจัดการแบบผนึกกำลัง (Collaborative Governance) ซึ่งได้สะท้อนถึงการบริหารจัดการแบบผนึกกำลังร่วมกันของภาคส่วนต่างๆในพื้นที่ จ.มุกดาหาร ซึ่งจะไม่ใช่กลไกทางการบริหารที่อยู่ในโครงสร้างการจัดการที่ชัดเจนตายตัวขาดความยืดหยุ่น แต่เป็นการบริหารจัดการที่เฉพาะเจาะจง กับบริบท และเป้าหมายของจังหวัดมุกดาหาร สอดคล้องกับข้อเสนอของ (Ansell and Gash, 2007) จาก *Collaborative Governance in Theory and Practice* ที่ได้ อธิบายถึงการบริหารจัดการแบบผนึกกำลังจะไม่ใช้กลไกทางการบริหารที่อยู่ในโครงสร้างการจัดการที่ชัดเจนแน่นอน ตายตัว ทว่า มักเป็นปรากฏการณ์การบริหารจัดการเป็นเรื่องราว ที่เฉพาะเจาะจง กับบริบท และเป้าหมายของท้องถิ่น นั้นๆ นั่นเอง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.1) ภาครัฐและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหารนั้น ควรมีนโยบายในการหนุนเสริมการขับเคลื่อนกลไกด้านแรงงานโดยมุ่งเน้นการกระจายอำนาจการตัดสินใจมาหาระดับกลไกนโยบายพื้นที่ จ.มุกดาหารเพื่อเป็นการลดช่องว่างเชิงนโยบาย โดยมุ่งเน้นการเปิดให้ประชาชน รวมไปถึงผู้มีส่วนได้เสียในท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนหรือดำเนินงานขับเคลื่อนนโยบายร่วมกับภาครัฐ และสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในพื้นที่ เขตเศรษฐกิจพิเศษ ได้มีอำนาจในการตัดสินใจ นอกจากที่สถานการณ์ปัจจุบัน มีเพียงหน้าที่

ที่ต้องเข้ามาร่วมประชุม ตามวาระ แต่ควรดึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับการออกแบบทิศทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งจะเชื่อมโยงกับการพัฒนาด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษรวมถึงในบริบทเมืองชายแดนของ จ.มุกดาหาร ต่อไปในอนาคต

1.2) ภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายในรูปแบบการทำงานในลักษณะการร่วมสร้างสรรค์ (Co creation) ในพื้นที่ จ.มุกดาหาร โดยมุ่งเน้นนโยบายการเปิดพื้นที่ทางสังคม ให้เกิดการพูดคุยสะท้อนข้อมูล ความคิดเห็น และมีหน่วยงานศูนย์เฉพาะทางที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการพัฒนาแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษในระดับพื้นที่อำเภอที่ทำหน้าที่ รวบรวมข้อมูล จัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสะท้อนข้อมูลทั้งในระดับจังหวัดและสะท้อนข้อมูลไปยังภาครัฐส่วนกลาง

1.3) ภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายผลักดันให้เกิด ศูนย์เฉพาะกิจเพื่อออกแบบหลักสูตรและพัฒนาด้านทักษะฝีมือแรงงานเตรียมพร้อมการขยายตัวเศรษฐกิจชายแดน เพื่อเป็นหน่วยงานสำคัญที่ทำหน้าที่เฉพาะในการออกแบบหลักสูตร การพัฒนาด้านทักษะฝีมือแรงงาน รวมทั้ง การสร้างงานที่มีคุณค่า (Decent Work) ในพื้นที่ ให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร รวมทั้งการเตรียมพร้อมสำหรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจชายแดน จ.มุกดาหาร ต่อไปในอนาคต

1.4) มีนโยบายการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในพื้นที่ เขตเศรษฐกิจพิเศษ ได้มีอำนาจในการตัดสินใจ นอกจากที่สถานการณ์ปัจจุบัน มีเพียงหน้าที่ ที่ต้องเข้ามาร่วมประชุม ตามวาระ แต่ควรดึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เข้ามาร่วมเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาโดยให้อำนาจหน้าที่ชัดเจน เพราะเป็นกลไกที่สามารถเข้าใจรับรู้ข้อมูลปัญหาพร้อมทั้งสามารถปรับบทบาทตามสถานะความจำเป็นในเป็นเจ้าภาพในระดับพื้นที่ ที่เป็นผู้เชื่อมโยงร้อยข้อเสนองานของพื้นที่และหน่วยงานในการเปิดพื้นที่สร้างการมีส่วนร่วมโดยรัฐมีการสนับสนุนด้านงบประมาณในการทำงาน เฉพาะเรื่องการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษรวมทั้งการขยายตัวของความเป็นเมืองชายแดน ของ จ.มุกดาหาร ต่อไป

1.5) การพัฒนากลไกการจัดการแรงงานเพื่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ในอนาคตต่อไปนั้น ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายที่เชื่อมโยงกับเรื่องความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ (Economic Sustainable) ที่เน้นการพัฒนาองค์รวมมีส่วนร่วมสร้างสรรค์ (Co creation) ในประเด็นด้านการพัฒนาทักษะแรงงาน คุณภาพชีวิตแรงงาน การยกระดับศักยภาพท้องถิ่นเพื่อพัฒนาแรงงาน รวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อสภาพชีวิตของแรงงาน

1.6) มีนโยบายที่มุ่งเน้นส่งเสริม ต่อยอด การบริหารจัดการแบบพหุภาคี (Collaborative Governance) ที่ให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องด้านแรงงาน ได้มีบทบาทตั้งแต่ร่วมคิดออกแบบ ร่วมทำ ร่วมประเมินความสำเร็จจากการออกแบบการประเมินร่วมกันของพื้นที่ จ.มุกดาหารในการพัฒนาด้าน

แรงงาน อันจะทำให้การขับเคลื่อนกลไกนโยบายด้านแรงงานนั้นเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่ จ.มุกดาหาร มาจากความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่ต่อไปในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1) ทุภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเรื่องแรงงาน ควรมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ วรรณคดี เรื่องข้อมูลข่าวสาร ในมิติเรื่องแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร อย่างสม่ำเสมอ โดยมุ่งเน้น ให้เกิดการติดตามเชื่อมโยงข้อมูล มีรายงานสรุปข้อมูลในแต่ละปี เพื่อลดช่องว่างเรื่องการรับรู้ และ ช่องว่างด้านความรู้

2.2) ควรมีการนำตัวแบบ (Model) การขับเคลื่อนกลไกนโยบายด้านแรงงาน ที่ได้เสนอในงานวิจัยนี้ ไปประยุกต์ใช้ขับเคลื่อนงานด้านแรงงานในพื้นที่ เพื่อจะเกิดการขับเคลื่อนในลักษณะ เครือข่ายนโยบาย (Policy Network) ทั้งยังเป็นการขับเคลื่อนเพื่อเป็นการเตรียมการทำให้เกิดการพัฒนาเต็มเต็มกลไกที่จำเป็นต่อบริบทสถานการณ์การพัฒนา จ.มุกดาหาร ต่อไปในอนาคต

2.3) ภาคประชาชนในพื้นที่ ควรเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านแรงงาน ทั้งที่ภาครัฐและ ภาคเอกชนได้จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยกระดับข้อมูล องค์ความรู้ในพื้นที่ เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์กับพื้นที่ต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

- สำนักงานแรงงานจังหวัดมุกดาหาร. (2559). แผนแม่บทเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร ระยะ5ปี พ.ศ.2559-2563 (รายงานผลวิจัย). มุกดาหาร: สำนักงานแรงงานจังหวัดมุกดาหาร.
- _____. (2559). สถานการณ์และดัชนีชี้วัดภาวะแรงงานจังหวัดมุกดาหารปี2559. มุกดาหาร: สำนักงานแรงงานจังหวัดมุกดาหาร.
- _____. (2559). สรุปผลการจัดประชุมสัมมนาและศึกษาดูงานความร่วมมือด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว แรงงาน และการประชาสัมพันธ์3จังหวัด/แขวง 3ประเทศ ระหว่าง จังหวัดมุกดาหาร ราชอาณาจักรไทย – แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และจังหวัดกว๋างตรี สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ภายใต้โครงการส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในระดับจังหวัด/ท้องถิ่นและกลุ่มประเทศอาเซียน. (รายงานการประชุม). มุกดาหาร : สำนักงานแรงงานจังหวัดมุกดาหาร.

Asian Development Bank. (2016). *The Role of Special Economic Zones in Improving Effectiveness of GMS Economic Corridors*. Retrieved from <https://www.adb.org/sites/default/files/institutionaldocument/214316/role-sez-gms.pdf>.

Ansell, C., and A. Gash. (2007). Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543-71.

- Baissac, C. (2011). *Brief History of SEZs and Overview of Policy Debates*. In T. Farole, ed. *Special Economic Zones in Africa : Comparing Performance and Learning from Global Experiences*. Washington, DC: The World Bank. Retrieved from <http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/978-0-8213-8638-5>.
- Carter, C., and Harding, A. (2011). *SEZs: Policy Incubators or Catalysts for Development? In Special Economic Zones in Asian Market Economies*. New York: Routledge.
- Casanova, A. P. D. (2011). *Special Economic zones and freeports: Challenges and Opportunities in the Base Conversion and Development Experience in the Philippines*, In C. Carter & A. Harding, editors. *Special Economic Zones in Asian Market Economies*, 108-123. London; New York: Routledge.
- Cheesman, A. (2012). *Special Economic Zones & Development: Geography and Linkages in the Indian EOU Scheme from DPU Working Paper No.145*. London: from The Bartlett/University College London. Retrieved from <http://www.bartlett.ucl.ac.uk/dpu/publications/dpu/latest/publications/dpu-workingpapers/WP145.pdf>.
- Chen, Xiangming and Tomas de Medici. (2010). The 'Instant City' Coming of Age: Production of Spaces in China's Shenzhen Special Economic Zone. *Urban Geography*, 31(8), 1141-1147.
- Donahue, J. (2004). *On Collaborative Governance. Working Paper No.2*. Boston: John F. Kennedy School of Government, Harvard University.
- Farole, T., ed. (2011). *Special Economic Zones in Africa: Comparing Performance and Learning from Global Experiences*. Washington, DC: The World Bank. Retrieved from <http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/978-0-8213-8638-5>.
- Farole, T. and G. Akinci, eds. (2011). *Special Economic Zone. Farole, T. and G. Akinci, eds. Special Economic Zones Progress, Emerging Challenges, and Future Directions*. Washington, DC: The World Bank. Retrieved from <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/2341/638440PUBOExt00Box0361527BOPUBLICO.pdf?sequence=1>.